

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Кафедра іноземних мов

**УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

Методичні рекомендації до практичних занять

Освітній рівень – перший освітньо-професійний

Ступінь вищої освіти – Бакалавр

Галузь знань – 02 Культура і мистецтво

Спеціальність – 025 Музичне мистецтво

Харків–2022

Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна за професійним спрямуванням» для здобувачів першого освітньо-професійного рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 025 Музичне мистецтво. 11 с.

Укладач: доцент кафедри іноземних мов Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, к. ф. н., доцент Тимченко А.О., доцент кафедри іноземних мов Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, к. ф. н., доцент Веретюк Т.В.

Рецензенти:

Тележкіна Олеся Олександрівна, доктор філол. наук, доцент каф. мовної підготовки, педагогіки та психології ХНУМГ імені О.М. Бекетова

Гавриш Ірина Петрівна, канд. філол. наук, доцент каф. іноземних мов Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського

Методичні рекомендації до практичних занять затверджено на засіданні науково-методичної ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Протокол від 29 грудня 2022 року №5).

© Тимченко А. О., Веретюк Т. В., 2022

© Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2022

1. Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Українська мова як іноземна за професійним спрямуванням» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів та вимогам кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяг знань, які здобувачі вищої освіти повинні опанувати відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Українська мова як іноземна за професійним спрямуванням», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень.

Опанування матеріалу навчальної дисципліни передбачає практичних занять.

2. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів денної форми навчання

Опанування матеріалу навчальної дисципліни передбачає практичних занять в обсязі, що визначений у робочому навчальному плані. Обсяг практичних занять для здобувачів денної форми навчання складає 32 години.

Тема 1. Вираження тотожності предметів (явищ). Рід іменників на м'який приголосний. Дієслова руху з префіксами під-, від-, до-. Конструкції з ключовим словом «виконати».

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з граматики, лексики української мови, опрацювати теми, пов'язані з уживанням іменника, дієслова, валентністю слів.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.
Вираження тотожності предметів (явищ).
Рід іменників на м'який приголосний.
Конструкції з ключовим словом «виконати».
4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно познайомитись із фаховою лексикою, зокрема виконати граматичні вправи щодо способів іменникового вираження тотожності предметів; за допомогою інтерактивної гри та наступного словникового диктанту закріпити знання зі словотвору дієслів, а саме з утворення префіксальних дієслів руху. На практиці потренуватися визначати рід іменників на м'який приголосний, правильно вводити форми цих слів у фрази й речення, а також розглянути функціонування конструкцій із ключовим словом «виконати».

Очікувані результати: здобувач має знати способи вираження тотожності предметів, явищ, уміти визначати рід іменників на м'який приголосний, правильно утворювати форми таких іменників, доцільно вживати дієслова руху та конструкції з ключовим словом «виконати».

Тема 2. Вираження схожості/відмінності предметів (явищ). Вживання видів дієслів в інфінітиві при вираженні можливості/ неможливості виконання дії. Робота з текстом «Український класик європейської музики Максим Березовський», укладання плану.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з граматики, лексики української мови, опрацювати теми, пов'язані з уживанням дієслова, валентністю слів, опрацювати текст.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Вираження схожості/відмінності предметів (явищ).

Вживання видів дієслів в інфінітиві при вираженні можливості/ неможливості виконання дії.

Робота з текстом «Український класик європейської музики Максим Березовський».

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно познайомитись із фаховою лексикою, зокрема з текстом «Український класик європейської музики Максим Березовський», повторити принципи укладання плану й укласти план цього тексту; виконати вправи на вживання дієслів, а саме на відпрацювання навичок побудови конструкцій зі значенням можливості/неможливості дії за допомогою інфінітива. На підсумковому етапі занятті пограти в гру в парах, що обертається довкруг способів вираження схожості/відмінності предметів (явищ).

Очікувані результати: здобувач має знати способи вираження схожості/відмінності предметів, явищ, уміти доцільно вживати дієслова зі значенням можливості/неможливості виконання дії, уміти опрацьовувати текст, укладати план до нього.

Тема 3. Словотвір. Прикметники із суфіксами -альн-, -ічн-, -ичн-. Синтаксис: вираження наявності предмета (особи), кількісного складу предмета.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання із синтаксису, словотвору, виробити навички побудови фраз і речень зі значенням наявності предмета (особи), кількісного складу предмета.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Словотвір. Прикметники із суфіксами -альн-, -ічн-, -ичн-.

Синтаксис: вираження наявності предмета (особи), кількісного складу предмета.

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання зі словотвору, зокрема аспектів творення та функціонування прикметників із суфіксами -альн-, -ічн-, -ичн- – передбачено виконання граматичних вправ. Побудувати діалог для закріплення знань із синтаксису, зокрема способів вираження наявності предмета (особи). Потренуватися будувати речення із конструкціями для вираження кількісного складу предмета.

Очікувані результати: здобувач має знати способи побудови та функціонування прикметників із суфіксами -альн-, -ічн-, -ичн-, способи вираження наявності предмета (особи), кількісного складу предмета.

Тема 4. Вираження місцезнаходження предмета (особи), позначення відстані. Вираження напрямку руху. Іменники чоловічого роду із закінченням -у в Місцевому відмінку. Робота з текстом «Українець Петро Чайковський», укладання анотації.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з лексики, граматики, української мови, опрацювати теми, пов'язані з уживанням іменника, опрацювати текст, укласти анотацію до нього.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Вираження місцезнаходження предмета (особи), позначення відстані.

Вираження напрямку руху.

Іменники чоловічого роду із закінченням -у в Місцевому відмінку.

Робота з текстом «Українець Петро Чайковський», укладання анотації.

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання зі морфології, зокрема аспектів функціонування іменників чоловічого роду із закінченням -у в Місцевому відмінку, валентності цих слів, їхньої семантики, виконати тренувальні вправи на утворення конструкцій зі значенням напрямку руху. Побудувати діалог для опису місцезнаходження предмета, особи. Прочитати текст «Українець Петро Чайковський», дати відповіді на запитання, знайти в тексті задані граматичні форми й синтаксичні конструкції, укласти анотацію цього тексту й опрацювати фахову лексику.

Очікувані результати: здобувач має знати способи вираження місцезнаходження предмета (особи), позначення відстані, напрямку руху, уміти будувати і вживати іменники чоловічого роду із закінченням -у в Місцевому відмінку, опрацьовувати текст, укладати анотацію.

Тема 5. Види дієслова при вираженні можливості/неможливості дії («могти»+інфінітив). Словотвір: утворення іменників із суфіксами -ація, -яція.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з морфології, словотвору української мови, опрацювати теми, пов'язані з уживанням дієслова, валентністю слів.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Види дієслова при вираженні можливості/неможливості дії («могти»+інфінітив).

Словотвір: утворення іменників із суфіксами -ація, -яція.

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання зі морфології, зокрема аспектів функціонування дієслів доконаного та недоконаного видів. Виконати вправи на вираження можливості/неможливості дії («могти»+інфінітив), написати короткий текст для відпрацювання й розуміння валентності цих слів, їхньої семантики, побудови конструкцій. Наприкінці заняття у формі гри закріпити навички словотвору: утворення іменників із суфіксами -ація, -яція, сполучуваність цих лексем із іншими словами.

Очікувані результати: здобувач має знати способи вираження можливості/неможливості дії, уміти утворювати іменники із суфіксами -ація, -яція, доцільно вживати такі слова та конструкції з ними.

Тема 6. Лексика «умови-обставини». Лексичні категорії іменника.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з лексики української мови, опрацювати лексичні категорії іменника, валентність цих слів.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Лексика «умови-обставини».

Лексичні категорії іменника.

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання з лексики, зокрема на прикладі вправ опрацювати питання лексичних категорій іменника: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, загальноживана, фахова лексика, наприкінці заняття дати відповіді на питання тесту щодо цих тем. Розглянути фрази зі значенням «умови-обставини», взяти участь у бесіді-опитуванні щодо прикладів сполучуваності таких слів, побудови конструкцій із ними.

Очікувані результати: здобувач має володіти певним лексичним мінімумом, розуміти лексичні категорії іменника, правильно вживати слова цих категорій, укладати повідомлення з ними.

Тема 7. Закінчення іменників чоловічого роду в Р.в. однини. Робота з текстом «Український оперний співак Борис Гмиря», укладання плану.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з лексики, морфології української мови, пов'язані з вживанням іменника, опрацювати текст, укласти план.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.
Закінчення іменників чоловічого роду в Р.в. однини.
Робота з текстом «Український оперний співак Борис Гмиря».
4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання з фахової лексики української мови на прикладі тексту «Український оперний співак Борис Гмиря», дати відповіді на запитання, знайти потрібні граматичні форми, а також приклади слів різних лексичних категорій: синонімів, антонімів, загальноживаної, фахової лексики. Виконати вправи на вживання іменників чоловічого роду в Р.в. однини. Наприкінці заняття укласти план опрацьованого тексту.

Очікувані результати: здобувач має знати способи побудови та вживання іменників чоловічого роду в Р.в. однини, розуміти, переказувати текст, укладати план тексту.

Тема 8. Повторення вивченого матеріалу: лексика, словотвір, граматики.

Модульний контроль 1.

Кількість годин: 2 години.

Мета: повторити вивчений матеріал, написати модульну контрольну роботу.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Виконання вправ на повторення матеріалу.
4. Написання контрольної роботи.

Під час заняття необхідно повторити вивчену лексику, виконати тренувальні вправи зі словотвору та граматики. Написати контрольну роботу.

Очікувані результати: здобувач має знати матеріал 1 модуля, написати контрольну роботу.

Тема 9. Синтаксис: вираження тривалості дії, прийменникові конструкції.

Робота з текстом «Музикознавство як наука», реферування.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання із морфології, синтаксису української мови, опрацювати текст, написати реферат.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.
Синтаксис: вираження тривалості дії, прийменникові конструкції.
Робота з текстом «Музикознавство як наука», реферування.

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання з фахової лексики української мови, опрацювати текст «Музикознавство як наука», розглянути синтаксичні конструкції, зокрема прийменникові. Виконати вправи, аби засвоїти способи вираження тривалості дії. Розглянути реферування як різновид роботи з фаховими текстами, укласти реферат.

Очікувані результати: здобувач має знати способи вираження тривалості дії, опрацьовувати текст, укладати реферат.

Тема 10. Вираження часу поступово розгортуваної дії («під час», «у процесі»).

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з граматики української мови, опрацювати теми, пов'язані з вживанням іменника, дієслова, валентністю слів.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Вираження часу поступово розгортуваної дії («під час», «у процесі»).

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання з фахової лексики української мови, опрацювати способи вираження часу поступово розгортуваної дії: навчитися будувати речення з конструкціями «під час», «у процесі», розглянути сполучуваність таких утворень. Наприкінці заняття скласти діалог, відпрацювати його в парах.

Очікувані результати: здобувач має доцільно вживати конструкції на позначення часу поступово розгортуваної дії, логічно будувати фрази такої тематики.

Тема 11. Утворення форм минулого часу дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну-.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з граматики, опрацювати теми, пов'язані з уживанням дієслова, сполучуваністю слів.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Утворення форм минулого часу дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну-.

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання з морфології української мови, повторити вивчене про часові й видові форми дієслів. Виконати вправи на утворення форм минулого часу дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну-. Засвоїти фахову лексику, що твориться в

такий спосіб, навчитися будувати речення із цими словами. Наприкінці заняття скласти невеликий текст на одну з обраних тем із використанням дієслів із -ну-.

Очікувані результати: здобувач має знати способи утворення форм дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну, доцільно вживати ці дієслова руху та будувати з ними конструкції.

Тема 12. Утворення форм минулого часу дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну-. Лексика «мирний-миролюбний-всесвітній-світовий». Робота з текстом «Гармонія», укладання плану

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з граматики, опрацювати теми, пов'язані з уживанням дієслова, сполучуваністю слів, опрацювати текст, укласти план тексту.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Поглиблення знань.

Утворення форм минулого часу дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну-.

4. Вивчення нового матеріалу.
Лексика «мирний-миролюбний-всесвітній-світовий».
Робота з текстом «Гармонія», укладання плану.

5. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно продовжити розгляд часових і видових форм дієслова, зокрема аспекти утворення форм минулого часу дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну-. Опанувати контексти вживання слів «мирний-миролюбний-всесвітній-світовий». Засвоїти фахову лексику під час опрацювання тексту «Гармонія», наприкінці заняття укласти план цього тексту.

Очікувані результати: здобувач має знати способи утворення форм дієслів доконаного та недоконаного видів із суфіксом -ну, доцільно вживати ці дієслова руху та будувати з ними конструкції, розуміти лексику зі значенням «мирний-миролюбний-всесвітній-світовий» та вільно оперувати нею, розуміти й переказувати текст, укладати план.

Тема 13. Валентність слів. Робота з текстом «Симфонічний оркестр», укладання анотації.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання з граматики, лексики української мови, опрацювати теми, пов'язані з валентністю слів, укладати анотацію.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Вивчення нового матеріалу.

Валентність слів. Робота з текстом «Симфонічний оркестр», укладання стислої анотації .

4. Виконання вправ.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно поглибити знання з лексики та морфології української мови, повторити питання валентності слів. Опрацювати текст «Симфонічний оркестр», виявити в ньому потрібні граматичні категорії та переказати його. Розглянути теоретичні аспекти поняття «анотація»; наприкінці заняття укласти анотацію до прочитаного тексту.

Очікувані результати: здобувач має вільно орієнтуватися в сполучуваності слів, будувати фрази, переказувати текст фахового спрямування, укладати анотацію.

Тема 14. Усна робота: доповідь за рефератом.

Кількість годин: 2 години.

Мета: закріпити знання, набуті протягом курсу, укласти реферат і зробити усну доповідь за ним.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
Доповіді здобувачів освіти за рефератами.
3. Узагальнення.

Під час опрацювання й вивчення теми необхідно повторити фахову лексику, зробити доповідь за підготованим рефератом на одну з обраних тем. Закріпити знання із попередніх курсів.

Очікувані результати: здобувач має вміти укласти реферат, підготувати й виголосити доповідь за ним, вільно володіючи матеріалом.

Тема 15. Узагальнення знань: морфологія, синтаксис. Підсумковий модульний контроль.

Кількість годин: 4 години.

Мета: узагальнити знання, набуті протягом курсу, написати підсумкову контрольну роботу.

Зміст практичного заняття:

1. Організаційний момент.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Повторення матеріалу.
4. Виконання контрольної роботи.

Під час заняття необхідно повторити й узагальнити знання з тем курсу, написати контрольну роботу.

Очікувані результати: здобувач має виявити стійкі знання матеріалу курсу, успішно виконати завдання контрольної роботи.

3. Рекомендовані джерела

1. Крок-2 : Навчальний посібник / О. Палінська. Львів : «Львівська політехніка», 2014. 160 с.
2. Булик-Верхола С. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посібник для студентів музичних спеціальностей. Львів: вид-во Львівської політехніки. 2016 р. 308 с.
3. Вивчаймо українську : навчальний посібник / Н. О. Лисенко, О. О. Литвиненко, Л. І. Пац, А. О. Тимченко. Харків : НФаУ, 2019. 140 с.
4. Гавриш І. П. Орфоепічний практикум з української мови як іноземної. Харків : ХНУМ імені І.П. Котляревського, 2019. 39 с.
5. Українська музична енциклопедія. Т. 1 / Гол. редкол. Г. Скрипник; НАНУ; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ : Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2006–2018.
6. Чолакова А. Д., Гавриш І. П., Хуан Лей, Ван Юцзе Українсько-китайський вокальний словник. Харків : ХНУМ імені І.П. Котляревського, 2021. 27 с.
7. Силка, А. А. Українська мова як мова професійного навчання : навчальний посібник для іноземних студентів медичного профілю. Суми: СумДУ, 2016. 113 с.
8. Українська для іноземців / О. Г. Барчук [та ін.]; за ред. Т. О. Дегтярьової. Суми : Університетська книга, 2017. 400 с.

4. Рекомендовані інтернет-ресурси

1. Академічний тлумачний словник української мови (в 11 т.). – URL : <http://sum.in.ua/>
2. Крок до України. – URL: <http://krok.mio.k.lviv.ua/uk/>
3. Орфографічний словник української мови. – URL: <http://www.slovnyk.ua/>
4. Репозитарій ХНУМ імені І. П. Котляревського. – URL: <https://repo.num.kharkiv.ua/community-list>